

Socialnämnden i Uddevalla kommun får kritik för att två handläggare inte försökte komma i kontakt med en vårdnadshavare innan de åkte till hennes hem för att göra s.k. skyddsbedömningar om barnen. Även fråga om förutsättningarna för handläggarna att gå in i bostaden

Beslutet i korthet: I en anonym orosanmälan anfördes bl.a. att en vårdnadshavare hade lämnat sina barn ensamma i hemmet. Socialjouren beslutade att omgående göra ett hembesök för att kunna bedöma barnens förhållanden. När handläggarna kom till bostaden var barnen ensamma där. Handläggarna väntade i bostaden tillsammans med barnen till dess vårdnadshavaren kom hem. Barnen bedömdes sedan inte vara i behov av akut skydd från nämndens sida. Dagen efter hembesöket inledde nämnden utredningar om barnen.

Socialnämnden ska utan dröjsmål inleda en utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden (11 kap. 1 § socialtjänstlagen [2001:453], SoL). När en anmälan rör ett barn ska socialnämnden genast göra en bedömning av om barnet är i behov av omedelbart skydd, en s.k. skyddsbedömning (11 kap. 1 a § SoL). Frågan om nämnden ska inleda en utredning eller inte bestäms vid en s.k. förhandsbedömning. Nämnden ska inte vidta några utredningsåtgärder under en skydds- eller förhandsbedömning, men får kontakta de personer som orosanmälan rör.

Såvitt kommit fram försökte handläggarna inte komma i kontakt med vårdnadshavaren innan de åkte till bostaden, och det var heller inte fråga om att de åkte dit för att tala med henne. Enligt JO borde handläggarna i detta fall ha försökt kontakta vårdnadshavaren för att kontrollera om uppgifterna i orosanmälan stämde och fråga om vårdnadshavaren samtyckte till ett besök i hennes bostad. JO kritiserar nämnden för att så inte skedde.

Ett hembesök i syfte att undersöka barnens förhållanden är en sådan åtgärd som bör vidtas i en utredning och inte vid en skydds- eller förhandsbedömning. JO konstaterar att det kan ifrågasättas om det fanns rättsliga förutsättningar för det aktuella hembesöket.

JO konstaterar att vårdnadshavaren inte hade samtyckt till att handläggarna gick in i bostaden och att det heller inte var fråga om en nödsituation. Det fanns således inte något rättsligt stöd för åtgärden. JO finner dock i detta fall, med hänsyn till de speciella omständigheter som förelåg, inte anledning att kritisera handläggarna.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på socialtjänsten i Uddevalla kommun.

AA uppgav bl.a. följande: Två handläggare från socialtjänsten gick in i hennes bostad när hon var ute för att göra ett ärende. Hennes barn var ensamma i bostaden. Handläggarna presenterade sig inte för barnen. De öppnade dörrar och lådor i bostaden samt ställde frågor till barnen.

Utredning

JO tog del av vissa handlingar från socialtjänsten. Därefter begärde JO att Socialnämnden i Uddevalla kommun skulle yttra sig över det som AA hade uppgett i sin anmälan.

Nämnden anförde i ett remissvar bl.a. följande:

Socialnämndens utredning och redogörelse över vidtagna åtgärder

180730 tar Socialjouren emot ett samtal från en anonym anmälare som är mycket oroad över AA:s barns situation som befinner sig själva i hemmet vid tidpunkten för inkommen anmälan. Barnen är födda [2006, 2007, 2010, 2012, 2014 och 2015, JO:s anm.]. Det minsta barnet är ca 3 år. Anmälaren uppger att det inte är första gången AA lämnar sina barn hemma själva utan det skall ha skett flera gånger tidigare då hon ska jobba. Anmälaren uppger vidare att denne vet att AA även lämnat barnen sent på kvällen utan tillsyn. Barnen ses ofta ute på gården utan tillsyn och de hittar då på en hel del "hyss" beskriver anmälaren vidare. AA:s dotter som är 11 år sägs ha ett huvudansvar för sina yngre syskon när mamma inte är hemma.

Socialjouren beslutar med anledning av inkommen anmälan som bedöms allvarlig då så små barn lämnas ensamma att åka hem till familjen för att göra en bedömning på plats om barnen behöver skydd eller någon annan form av akut stödinsats från socialtjänsten aktuellt datum.

När Socialjouren kommer till hemmet är det mycket riktigt så att barnen är själva hemma. BB som är född [2006] upplevs som stressad av situationen att deras mamma inte är hemma. De två yngsta barnen säger att mamma inte är hemma medan BB först säger att mamma är i duschen och ändrar sig då Socialjouren vill prata med mamma att hon är i kiosken. Det är många vänner till barnen i lägenheten och situationen i hemmet är rörig beskriver Socialjouren i sin rapport. Övriga syskon är ute på gården och har vattenkrig med familjens två hundar.

Socialjouren ringer och söker AA som inte svarar i telefonen. Efter en stund ringer AA till BB som efter samtalet med sin mamma säger till Socialjouren att deras barnvakt blivit sjuk och har därför gått hem. Efter en timma kommer AA hem till bostaden och var enligt Socialjourens uppfattning stressad av situationen och ville att de skulle lämna bostaden. Socialjouren frågar då AA om hon vill stå kvar i hallen och prata med dem eller om hon vill gå ut i trapphuset där andra kan höra. AA vill prata i trapphuset och Socialjouren går därmed ur hennes lägenhet.

Vidare beskriver den personal som var i tjänst aktuellt datum och hemma hos AA och barnen att varken skåp eller andra dörrar öppnades under hembesöket. När AA åter är på plats i hemmet gör Socialjouren bedömningen att behov av akuta insatser inte föreligger från deras sida, men en anmälan sänds in till Familjekontoret omedelbart.

Socialjouren gör också iakttagelsen under hembesöket att BB tog ett mycket stort ansvar över sina syskon och sig själv vilket bedöms som orimligt ansvar för ett barn i BB:s ålder att behöva ta.

Socialnämndens bedömning av handläggningen

Undertecknads bedömning är sammanfattningsvis att Socialjouren agerat helt korrekt, i linje med sitt uppdrag och gällande lagstiftning. Socialjourens främsta uppdrag är att göra akuta bedömningar och ibland ingripanden där barn och unga kan vara i behov av omedelbart skydd och stöd ifrån socialtjänsten. Att genomföra oanmälda hembesök ingår också i Socialjourens uppdrag att göra när de bedömer anmälningarna så allvarliga att ett barn kan vara i behov av omedelbar hjälp utifrån en mycket socialt utsatt situation.

I detta specifika fall fanns sex barn ensamma hemma som allvarligt kunde äventyra sin hälsa och utveckling då de helt saknade tillsyn. Dessutom fanns fler barn i lägenheten och situationen där var rörig vid tidpunkten för hembesöket. Uppgifterna om att detta skett tidigare har bedömts som trovärdiga efter hembesöket. Socialjourens personal har till undertecknad dvs. ansvarig enhetschef beskrivit, utöver det som framgår i deras rapport från tillfället, hur de upplevt BB ta ett alldeles för stort ansvar.

AA är vidare känd inom Socialtjänsten Uddevalla utifrån tre tidigare anmälningar åren 2015–2016, gällande oro för hennes barn som resulterat i inledda utredningar från socialtjänstens sida. Det är nu fjärde anmälan som inkommer från Socialjouren, dvs. den 180730 som också den resulterat i att utredningar återigen är inledda på samtliga av barnen.

AA kommenterade remissvaret.

Rättsliga utgångspunkter

Socialnämnden ska utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden (11 kap. 1 § SoL).

När en anmälan rör barn eller unga ska socialnämnden genast göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd, en s.k. skyddsbedömning (11 kap. 1 a § SoL). Skyddsbedömningen ska göras samma dag som anmälan kommer in eller senast dagen efter om anmälan kommer in sent den dagen (se prop. 2012/13:10 s. 60). Beroende på vad som framgår av orosanmälan kan nämnden redan vid den inledande skyddsbedömningen behöva kontakta den som anmälan rör.

Frågan om nämnden ska inleda en utredning eller inte bestäms vid förhandsbedömningen. En förhandsbedömning är inte en mindre utredning utan syftar endast till att avgöra om det finns något utredningsbehov. Nämnden ska alltså inte vidta några utredningsåtgärder under förhandsbedömningen. En förhandsbedömning ska i första hand grundas på innehållet i anmälan och nämndens tidigare kännedom om barnet eller familjen, t.ex. uppgifter i en personakt eller i tidigare anmälningar. Nämnden får under förhandsbedömningen kontakta den eller de personer som anmälan rör (se prop. 2012/13:10 s. 58). Nämnden kan således träffa vårdnadshavarna och barnet inom ramen för förhandsbedömningen (se t.ex. JO 1999/2000 s. 238).

Ett beslut att inleda eller inte inleda en utredning ska, om det inte finns synnerliga skäl, fattas inom fjorton dagar efter det att anmälan har kommit in (11 kap. 1 a § SoL).

Bedömning

Inledning

AA är mor till BB, född 2006, CC, född 2007, DD, född 2010, EE, född 2012, FF, född 2014 och GG, född 2015. Den 30 juli 2018 tog socialjouren emot en anonym anmälan om oro för barnen. Anmälaren uppgav bl.a. att barnen var ensamma i bostaden och att de hade lämnats ensamma flera gånger tidigare, även sent på kvällen när AA arbetade. Av socialjourens rapport framgår att socialjouren beslutade att omgående göra ett hembesök hos AA eftersom barnen var små.

Två handläggare från socialjouren åkte hem till AA. När de kom till bostaden var barnen ensamma där. Handläggarna väntade tillsammans med barnen i bostaden till dess AA kom hem efter en dryg timme. I socialjourens rapport antecknades sedan att barnen inte var i behov av akut skydd eftersom AA hade kommit tillbaka till bostaden.

Den 31 juli 2018 beslutade nämnden utifrån bl.a. det som kommit fram vid hembesöket att inleda utredningar om barnen.

Granskningen i ärendet

Min granskning avser allmänt de åtgärder som socialjourens handläggare vidtog med anledning av den orosanmälan som kom in till socialjouren den 30 juli 2018 om AA:s barn, och i synnerhet om det fanns rättsliga förutsättningar för handläggarna att gå in i hennes bostad trots att hon inte var hemma.

Nämndens handläggning efter orosanmälan

Informationen i en orosanmälan bör som regel vara tillräcklig för att nämnden ska kunna bedöma om ett barn är i behov av omedelbart skydd. I annat fall kan en handläggare, som redovisats ovan, behöva ta kontakt med den som berörs av anmälan. I praktiken innebär det att handläggaren måste försöka nå honom eller henne per telefon. Om en vårdnadshavare inte kan nås på det sättet får nämnden överväga om det kan finnas anledning att åka hem till honom eller henne i syfte att få kontakt. Det kan givetvis finnas uppgifter i en anmälan som gör att nämnden omedelbart behöver kontrollera barnets förhållanden utan att det varit möjligt att först få kontakt med en vårdnadshavare.

Nämnden måste i en sådan situation när ett hembesök anses nödvändigt noga väga det integritetsintrång som en sådan åtgärd kan innebära för vårdnadshavaren mot de intressen som nämnden har att tillgodose, i det här fallet att säkerställa barnets behov av eventuellt skydd (jfr JO 2015/16 s. 377).

Nämnden har uppgett att socialjouren åkte hem till AA:s bostad för att göra en bedömning på plats av om hennes barn behövde skydd eller någon annan form av akut stödinsats från socialtjänstens sida. Såvitt kommit fram försökte handläggarna inte komma i kontakt med AA innan de åkte till hennes bostad. Det var heller inte fråga om att de åkte dit för att tala med henne.

Enligt min mening borde handläggarna, innan de beslutade att göra ett hembesök hos AA, ha försökt att komma i kontakt med henne för att kontrollera om uppgifterna i orosanmälan stämde. Handläggarna hade då kunnat få ett bättre underlag när de övervägde frågan om ett hembesök var nödvändigt, och de hade då också haft möjlighet att få AA:s samtycke till det. Eftersom handläggarna i det skedet inte ens försökte ta någon kontakt med AA har de brustit i sin handläggning av ärendet. För detta förtjänar nämnden kritik.

Var och en är skyddad mot bl.a. husrannsakan och liknande intrång från det allmännas sida (2 kap. 6 § regeringsformen, RF). Socialtjänsten utgör en del av det allmänna och omfattas således av bestämmelsen. Med husrannsakan avses varje undersökning av hus, rum eller slutet förvaringsställe som företas av en myndighet, oavsett syftet med undersökningen. I begreppet liknande intrång ryms sådana intrång i någons bostad som inte sker i undersökningssyfte (prop. 1975/76:209 s. 147). Skyddet mot intrång i 2 kap. 6 § RF får endast begränsas genom lag (2 kap. 20 § RF).

Det finns inte någon lagbestämmelse som ger socialtjänsten rätt att gå in i en enskilds bostad oavsett vad syftet med detta skulle vara. Skyddet mot intrång i den enskildes bostad gäller dock bara påtvingade ingrepp. Den enskilde kan alltså samtycka till att nämndens handläggare besöker honom eller henne i bostaden.

JO har i tidigare beslut behandlat fall där en nämnd har gjort hembesök hos en vårdnadshavare inom ramen för en förhandsbedömning om ett barn. JO uttalade bl.a. att om ett hembesök görs för att kontrollera hemförhållandena får besöket anses vara en sådan utredningsåtgärd som bör vidtas inom ramen för en inledd utredning och inte under en förhandsbedömning (se t.ex. JO 2015/16 s. 377 och prop. 1979/80:1 del A s. 400).

Eftersom syftet med det aktuella hembesöket var att undersöka om barnen var ensamma och om de behövde skydd eller någon annan form av akut stödinsats från socialtjänstens sida, borde nämnden alltså ha inlett en utredning innan beslutet fattades om att göra ett hembesök hos AA. På grund av den akuta situation som socialjouren uppfattade att barnen befann sig i, fick nämnden inte tillfälle att då överväga behovet av att först fatta beslut om att inleda en utredning om AA:s barn. Av det som framgår av nämndens yttrande diskuterades inte heller den frågan innan handläggarna gav sig av till AA:s bostad för att göra en skyddsbedömning på plats. Det kan därför sättas ifråga om det – trots det angivna syftet med åtgärden – verkligen fanns rättsliga förutsättningar i det läget för att göra ett hembesök hos AA.

En annan fråga som behöver diskuteras i det här sammanhanget är om den situation som handläggarna mötte när de kom till AA:s bostad kan bedömas ha varit en sådan nödsituation som i sig skulle ha kunnat berättiga handläggarna att gå in i bostaden trots att hon inte samtyckt till åtgärden.

Nöd föreligger bl.a. när en fara hotar liv, hälsa eller egendom (24 kap. 4 § brottsbalken). Om det kan anses ha varit en nödsituation innebär det förenklat uttryckt att en handläggare redan därför skulle kunna ha rätt att gå in i någons bostad trots att samtycke inte lämnats från den som bor där.

Nämnden har i sitt remissvar inte närmare redogjort för handläggarnas iakttagelser när de kom till AA:s bostad. Jag har dock inte funnit skäl att vidta några ytterligare utredningsåtgärder i denna del. Enligt min mening är underlaget tillräckligt för att jag ska kunna ta ställning till handläggarnas agerande.

På plats kunde handläggarna konstatera att AA inte var hemma. Av remissvaret framgår att sex barn befann sig ensamma i lägenheten. Det var flera av AA:s barn, bl.a. två av de yngsta barnen, och även vänner till barnen. Enligt nämnden fanns det en fara för barnen eftersom de helt saknade tillsyn. Socialjouren har i sin rapport beskrivit situationen i lägenheten som mycket rörig. När handläggarna kom dit var BB ute på gården och hade således inte någon uppsikt över de yngre barnen i bostaden.

Såvitt kommit fram var det inte fråga om att barnen befann sig i en nödsituation. Nämnden har inte heller påstått att det förhöll sig på det viset och att det var därför som handläggarna fann det nödvändigt att gå in bostaden. Innebörden av det är att handläggarnas besök i AA:s hem varit beroende av att hon först lämnat sitt samtycke till åtgärden. Enligt min mening fanns det alltså inte någon rättslig grund för nämndens handläggare att gå in i AA:s bostad trots syftet med åtgärden.

Det jag nu har anfört tar sikte på de rättsliga förutsättningarna för handläggarna att gå in i AA:s bostad. Även om handläggarnas agerande alltså var felaktigt innebär det inte att jag samtidigt anser att det finns anledning för mig att rikta någon egentlig kritik mot dem. Vid det ställningstagandet har jag beaktat följande.

Handläggarna behövde på stående fot ta ställning till hur de skulle agera i den aktuella situationen. Jag kan ha förståelse för att situationen var svår för dem att överblicka. Om de hade väntat utanför bostaden skulle de inte ha sett vad barnen gjorde därinne och om det fanns risk för dem att skadas på något sätt. Såvitt kommit fram var det fråga om små barn som inte borde vara utan tillsyn av en vuxen. Inget annat har kommit fram än att handläggarna handlade med barnens bästa för ögonen när de bestämde sig för att vänta på AA i lägenheten tillsammans med barnen. Det var dessutom fråga om en situation som var svår för handläggarna att bedöma rent rättsligt.

Övrigt

AA har i sin anmälan uppgett att handläggarna öppnade dörrar och skåp i bostaden. Nämnden har i sitt remissvar tillbakavisat de uppgifterna. Jag bedömer det inte som sannolikt att ytterligare utredningsåtgärder skulle kunna

skapa full klarhet i vad som ägde rum vid hembesöket. Jag har därför inte funnit skäl att fortsätta utredningen i den delen.

Det som AA i övrigt har anfört ger mig inte anledning att vidta någon åtgärd eller att göra något uttalande.

Ärendet avslutas.